РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 1
№ 3 (3)

Травень – червень 2016 р.

DOI 10.53672/ej.3.2016

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2016. Том 1, № 3 (3)

Травень–червень 2016 року

Київ · 2016
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.3.2016
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2016. Т. 1, № 3 (3) (травень–червень 2016 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2016. — 27 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

© Автори матеріалів, 2016
© Видавник Назаров О. А., 2016

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА **6**

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) **7**

1.1. Теорія та історія застосування спеціальних знань **8**

Орлеан А. М. **Судово-психологічна експертиза** уразливого стану: проблеми теорії та практики **8**

1.2. Судово-психологічна експертиза: методичні підходи до вирішення завдань **10**

Лінник С. В. **Особливості проведення** судово-психологічної експертизи неповнолітніх потерпілих **10**

1.3. Правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності **12**

Семенков Є. О. **Актуальні проблеми** відводу експерта у кримінальній справі та шляхи їх вирішення **12**

Популярний відеоінструктаж для осіб, яких направляють на тестування на поліграфі **14**

1.4. Точка зору фахівця **16**

Луцький А. І. **Застосування психологічних** знань на досудовій стадії кримінального процесу **16**

1.5. Юридична практика **18**

Озерський І. В. **Судово-психологічна експертиза** та інші обставини застосування спеціальних психологічних знань у світлі нового Кримінального процесуального кодексу України **18**

1.6. Сторінка вченого **20**

Луцький І. М. **Психологічна консультація** в кримінальному процесі **20**

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ **22**

Номери журналу «Вопросы психологии» за 1980–1999 роки (мова оригіналу — російська) **22**

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ **23**

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» належить до реферативно-наукових видань. Оригінальні дослідження ми оприлюднюємо вперше, а найцікавіші праці, що вже вийшли в інших виданнях, подаємо як реферати: стислий виклад змісту, анотацію та бібліографічний опис першоджерела за ДСТУ 8302:2015. Реферат не замінює оригіналу — він допомагає знайти саме те дослідження, яке потрібне вам сьогодні.[6]

Шановні читачі! Кожен висновок судового експерта починається з питання, на яке ще ніхто не дав відповіді. У номері 2016. Том 1, № 3 (3) ми зібрали 7 матеріалів, які допомагають шукати такі відповіді: нормативне регулювання експертизи, теорія та історія спеціальних знань, судово-психологічна експертиза, досвід фахівців.

> *Новина зі світу судової експертизи. 3 червня 2016 р. Міністерство юстиції США оприлюднило для громадського обговорення (до 8 липня) проєкти документів Uniform Language for Testimony and Reports, що регламентують показання та звіти судових експертів відомства у семи галузях: серологія, аналіз наркотичних і хімічних речовин, волокна, сліди взуття й шин, скло, латентні відбитки пальців, токсикологія.*[7]

Свіжі події професійного життя ми зібрали в розділі «Новини журналу». Повертайтеся до архіву журналу частіше: щотижня тут з'являються нові матеріали, а редакція чекає на ваші статті.

Редакція журналу

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА УРАЗЛИВОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Орлеан А. М.

Реферат. Опитані Орлеаном А. М. як експерти представники правоохоронних органів оцінюють частку використання уразливого стану серед форм впливу на людину з метою її експлуатації у 70–90 %, проте оперативні працівники, слідчі, прокурори й судді тлумачать це поняття по-різному. Автор, кандидат юридичних наук і професор кафедри підтримання державного обвинувачення Національної академії прокуратури України, ставить за мету проаналізувати теоретичні та практичні аспекти поняття «використання уразливого стану», що з'явилося в КК України після Закону від 12.01.2006 р. про вдосконалення відповідальності за торгівлю людьми. Аналіз спирається на примітку 2 до ст. 149 КК України, ст. 143, 144, 301, 303 КК, п. 9 постанови Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 № 4, науково-практичні коментарі, психологічне трактування особистісної уразливості О. Назаровим, повідомлення психолога реабілітаційного центру МОМ на семінарі в Одесі (1–2 жовтня 2013 р.), матеріали кримінальної справи Семенівського районного суду Чернігівської області та оголошення про продаж нирки в інтернеті. Автор розрізняє фізіологічний уразливий стан, зумовлений віковою незрілістю, психічними чи фізичними властивостями або штучним блокуванням можливостей людини препаратами, і соціальний, пов'язаний зі збігом тяжких особистих, сімейних чи інших обставин. Фізіологічний стан має пасивну форму, тобто безпорадний стан, коли людина не може свідомо діяти чи чинити опір, і активну, коли її здатності лише обмежені. Тому пропозицію замінити термін «уразливий стан» на «безпорадний» відхилено, а використання безпорадного стану запропоновано зробити кваліфікуючою ознакою в ст. 143, 144, 149, 301, 303 КК. Вікову незрілість автор вважає найпоширенішим уразливим станом, що не потребує додаткового доведення, і вказує на неузгодженість ч. 2 і 3 ст. 143 КК. Окремо описано способи впливу (схиляння та погодження на невигідну пропозицію самого потерпілого) і «умовно добровільну» згоду людини, яка обирає експлуатацію як менше зло. Положення праці важливі для судових експертів-психологів, яким ставлять питання про здатність потерпілого усвідомлювати свої дії й чинити опір, а також для слідчих, прокурорів і суддів у справах про торгівлю людьми.

Ключові слова: уразливий стан, безпорадний стан, торгівля людьми, експлуатація людини, фізіологічний уразливий стан, соціальний уразливий стан, вікова незрілість, схиляння, Кримінальний кодекс України, судово-психологічна експертиза.

Forensic Psychological Examination of a Vulnerable State: Problems of Theory and Practice

Orlean A. M.

Abstract. Law enforcement officers surveyed as experts by Orlean A. M. estimate that the use of a person's vulnerable state accounts for 70–90 % of all forms of influence applied to exploit a human being, yet investigators, prosecutors and judges interpret the notion inconsistently. The author, a professor at the National Academy of Prosecution of Ukraine, analyses the theoretical and practical as-

pects of the concept of using a vulnerable state, introduced into the Criminal Code of Ukraine by the 2006 law on trafficking in human beings. The analysis relies on the note to Article 149 and Articles 143, 144, 301 and 303 of the Criminal Code, a 1992 resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine, legal commentaries, a psychological interpretation of personal vulnerability, information from a psychologist of an IOM rehabilitation centre, a criminal case from the Chernihiv region and online offers to sell a kidney. The author distinguishes a physiological vulnerable state, caused by age immaturity, mental or physical characteristics or artificial blocking of abilities by drugs, from a social one, arising from a combination of grave personal, family or other circumstances. The physiological state has a passive form, the helpless state, in which a person cannot act consciously or resist, and an active form in which abilities are merely limited. Accordingly, the proposal to replace the term vulnerable state with helpless state is rejected, and the use of a helpless state is proposed as an aggravating element in several articles of the Code. Age immaturity is seen as the most common vulnerable state requiring no further proof. Methods of influence, namely inducement and acceptance of the victim's own disadvantageous offer, and the conditionally voluntary consent of a person choosing exploitation as the lesser evil, are also examined. The findings matter for forensic psychologists assessing a victim's capacity to understand and resist, and for prosecutors and judges.

Keywords: vulnerable state, helpless state, trafficking in human beings, exploitation, physiological vulnerability, social vulnerability, age immaturity, inducement, Criminal Code of Ukraine, forensic psychological examination.

Першоджерело: *Орлеан А. М. Використання уразливого стану як форма впливу на особу з метою її експлуатації: проблеми теорії та практики. Публічне право. 2013. № 4 (12). С. 127–134.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 28.10.2014.*

References

1. Orlean A. M. Sudovo-psykholohichna ekspertyza urazlyvoho stanu: problemy teorii ta praktyky [Forensic Psychological Examination of a Vulnerable State: Problems of Theory and Practice] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 3 (3). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/564-ispolzovanie-uyazvimogo-sostoyaniya-kak-forma-vozdejstviya-na-cheloveka-s-tselyu-ee-ekspluatatsii-problemy-teorii-i-praktiki (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Orlean A. M. Vykorystannia urazlyvoho stanu yak forma vplyvu na osobu z metoiu yii ekspluatatsii: problemy teorii ta praktyky. Publichne pravo. 2013. № 4 (12). S. 127–134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2013_4_18 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.2. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НЕПОВНОЛІТНІХ ПОТЕРПІЛИХ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Лінник С. В.

Реферат. Лінник С. В. викладає принципи аналізу нестандартних випадків у судово-психологічній експертизі неповнолітніх потерпілих, які виникають під час порушення кримінальних справ про злісне невиконання батьками обов'язків щодо догляду за дитиною. У статті наведено приклади експертних оцінок для різних вікових груп дітей з урахуванням відмінностей мікросоціальних умов їхнього життя. Автор формулює висновки та методичні уточнення щодо застосування такого психологічного підходу в експертній практиці й щодо розгляду конкретних питань, важливих для справ цієї категорії. Праця опублікована у збірнику наукових праць «Теорія та практика судової експертизи і криміналістики» (2006, вип. 6, с. 383–392). Матеріал адресовано судовим експертам-психологам, слідчим і суддям, які призначають експертизу щодо дітей, позбавлених належного батьківського догляду.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, неповнолітні потерпілі, злісне невиконання батьківських обов'язків, догляд за дитиною, вікові групи, мікросоціальні умови, експертні оцінки.

Specific Features of Forensic Psychological Examination of Minor Victims

Linnyk S. V.

Abstract. Linnyk S. V. sets out principles for analysing non-standard cases in the forensic psychological examination of minor victims that arise when criminal cases are opened concerning parents' malicious failure to fulfil their duty to care for a child. The article gives examples of expert assessments for different age groups of children, taking into account differences in the microsocial conditions of their lives. The author formulates conclusions and methodological clarifications on applying this psychological approach in expert practice and on addressing specific questions that matter in cases of this category. The paper was published in the collection of scientific papers Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics (2006, issue 6, pp. 383–392). It is addressed to forensic psychologists, investigators and judges who order examinations concerning children deprived of proper parental care.

Keywords: forensic psychological examination, minor victims, failure to fulfil parental duties, child care, age groups, microsocial conditions, expert assessment.

Першоджерело: *Линник С. В. Особенности проведения судебно-психологической экспертизы несовершеннолетних потерпевших. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. 2006. Вип. 6. С. 383–392.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 09.07.2014.*

References

1. Linnyk S. V. Osoblyvosti provedennia sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy nepovnolitnikh poterpilykh [Specific Features of Forensic Psychological Examination of Minor Victims] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 3 (3). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/521-osobennosti-provedeniya-sudebno-psikhologicheskoj-ekspertizy-nesovershennoletnikh-poterpevshikh (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Linnik S. V. Osobennosti provedeniya sudebno-psikhologicheskoy ekspertizy nesovershennoletnikh poterpevshikh. Teoriya ta praktika sudovoyi ekspertizi i kriminalistiki : zb. nauk. pr. 2006. Vip. 6. S. 383–392. URL: http://library.nulau.edu.ua/SudExpert_V6_2006.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].

1.3. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІДВОДУ ЕКСПЕРТА У КРИМІНАЛЬНІЙ СПРАВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Семенков Є. О.

Реферат. Семенков Є. О. виходить із того, що неупередженість експерта є умовою справедливого вирішення кримінальної справи, а кількість і складність експертиз зростають: за словами Л. Головченко, експертові дедалі частіше ставлять не два-три, а 20–100 питань. Мета праці полягає у виявленні прогалин інституту відводу експерта та обґрунтуванні змін до кримінально-процесуального законодавства. Автор аналізує ст. 54, 62, 75, 196–200 чинного на той час КПК України (у редакції станом на 20 лютого 2011 р.), Закон України «Про судову експертизу», постанову Пленуму Верховного Суду України про судову експертизу, відомчі накази Мін'юсту й МОЗ, проєкт нового КПК, підготовлений Мін'юстом, і зіставляє їх із нормами КПК російської федерації. Обґрунтовано, що правила про відвід родичів і свояків мають поширюватися на експертів під час комісійних і комплексних експертиз, а поєднання функцій спеціаліста й експерта в одній справі неприпустиме, за винятком участі в огляді місця події чи трупа до порушення справи. Як компроміс запропоновано дозволити експертизи на стадії перевірки заяв про злочин, передбачивши кримінальну відповідальність експерта за завідомо неправдивий висновок і право постраждалої та заінтересованої особи заявити йому відвід. Автор доводить, що керівник експертної установи фактично є процесуальною фігурою, і пропонує поняття «заміни установи» на випадок заінтересованості керівника, його заступника чи начальника підрозділу; найкращим рішенням він вважає призначення експертизи конкретному судовому експертові. Пропонується ще до початку дослідження повідомляти сторонам відомості про експерта; визнати підставами відводу некомпетентність (з розмежуванням компетенції та компетентності), участь у первинній експертизі під час повторної та випадки, коли особа не може бути експертом за законом; покласти на експерта обов'язок самовідводу й дати йому право оскаржувати рішення про відвід. Підсумком стали проєкт окремої статті КПК про відвід експерта і нової ст. 198[1]. Висновки, сформульовані до ухвалення КПК України 2012 р., зберігають значення для судових експертів, зокрема експертів-психологів, слідчих, прокурорів і захисників.

Ключові слова: відвід експерта, судовий експерт, кримінальний процес, експертна установа, керівник експертної установи, заміна експертної установи, самовідвід, компетентність експерта, повторна експертиза, спеціаліст, Закон України «Про судову експертизу».

Current Problems of Challenging an Expert in a Criminal Case and Ways to Solve Them

Semenkov Ye. O.

Abstract. Semenkov Ye. O. starts from the premise that the impartiality of the expert is a condition of a fair resolution of a criminal case, while the number and complexity of expert examinations keep growing, with experts now often asked 20 to 100 questions instead of two or three. The article seeks to identify gaps in the rules on challenging an expert and to justify amendments to criminal pro-

cedure law. The author analyses Articles 54, 62, 75 and 196–200 of the Criminal Procedure Code of Ukraine then in force, the Law of Ukraine on Forensic Expert Examination, the resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine on forensic examination, departmental orders of the Ministry of Justice and the Ministry of Health, the Ministry of Justice draft of a new Code and the corresponding provisions of the criminal procedure code of the russian federation. He argues that the rules on relatives should apply to experts working on commission and complex examinations, and that combining the roles of specialist and expert in one case is inadmissible, except for participation in a scene or body examination before a case is opened. As a compromise, examinations at the stage of verifying crime reports should be permitted, with criminal liability for a knowingly false opinion and a right of the victim or interested person to challenge the expert. The head of an expert institution is shown to be a procedural figure in practice, and the concept of replacing the institution is proposed where the head, a deputy or a unit chief is interested in the case; ideally, examinations should be assigned to a named forensic expert. Further proposals include disclosing information about the expert to the parties in advance, recognising incompetence, participation in the initial examination and legal ineligibility as grounds for challenge, a duty of self-recusal and a right to appeal a challenge decision. The paper ends with a draft article of the Code on challenging an expert.

Keywords: challenge of an expert, forensic expert, criminal procedure, expert institution, head of expert institution, replacement of expert institution, self-recusal, expert competence, repeated examination, specialist, Criminal Procedure Code of Ukraine.

Першоджерело: *Семенков Є. О. Актуальні проблеми відводу експерта у кримінальній справі та шляхи їх вирішення. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 4. С. 491–509.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 19.07.2014.*

References

1. Semenkov Ye. O. Aktualni problemy vidvodu eksperta u kryminalnii spravi ta shliakhy yikh vyrishennia [Current Problems of Challenging an Expert in a Criminal Case and Ways to Solve Them] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 3 (3). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/535-teoretiko-pravovye-problemy-sudebno-psikhologicheskoj-ekspertizy (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Semenkov Ye. O. Aktualni problemy vidvodu eksperta u kryminalnii spravi ta shliakhy yikh vyrishennia. Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2011. № 4. S. 491–509. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvdduvs_2011_4_69.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

ПОПУЛЯРНИЙ ВІДЕОІНСТРУКТАЖ ДЛЯ ОСІБ, ЯКИХ НАПРАВЛЯЮТЬ НА ТЕСТУВАННЯ НА ПОЛІГРАФІ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Анотація. Редакційна новинна замітка представляє відеоролик «PB Polygraph test», який користувач із ніком advinvestigator оприлюднив на YouTube 25 лютого 2014 р. У популярній формі ролик інструктує осіб, яких направляють на тестування на поліграфі, розповідає про особливості поведінки під час самої перевірки та про те, що можна і чого не можна робити в її ході. Матеріал доповнено створеним користувачами інтернету плакатом на тему спроб обманути детектор брехні; за текстом замітки, його авторами є люди, які вже хоча б раз проходили тестування й переконалися в можливостях цього методу психофізіологічної діагностики особи. Замітка має ознайомчий характер і буде корисна всім, хто цікавиться детекцією брехні в повсякденному житті.

Ключові слова: тестування на поліграфі, детектор брехні, інструктаж обстежуваного, поведінка під час перевірки, відеоматеріал, протидія поліграфу.

Першоджерело: *PB Polygraph test [Video] / advinvestigator. YouTube, 25.02.2014. Реферат оприлюднено в журналі 28.06.2016.*

Повний текст

Если возникают мысли об обмане полиграфа, то в этом вам красноречево может помочь обмануть детектор лжи (полиграф) созданный пользователями Интернета плакат, предлагаемый для ознакомления ниже, которые уже проходили тестирование на полиграфе (детекторе лжи), хотя бы раз и убедились в возможностях этого современного метода психофизиологической диагностики личности человека.

References

1. Populiarnyi videoinstruktazh dlia osib, yakykh napravliaiut na testuvannia na polihrafi : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 3 (3). URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/638-instruktazh-dlya-lits-kotorye-napravlyayutsya-dlya-prokhozhdeniya-testirovaniya-na-poligrafe (onovlena versiia vid 08.02.2018). [in Ukrainian].

1.4. ТОЧКА ЗОРУ ФАХІВЦЯ

ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ НА ДОСУДОВІЙ СТАДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Луцький А. І.

Реферат. Луцький А. І. розглядає, як психологічні знання можуть допомогти органам дізнання, слідчому, прокурору й захиснику ще до розгляду справи в суді, коли процесуальний закон передбачав лише обмежене коло форм залучення обізнаних осіб. Мета праці полягає в обґрунтуванні консультативної форми використання спеціальних психологічних знань на стадіях порушення кримінальної справи та досудового слідства. Автор спирається на чинний на той час КПК України, праці М. С. Строговича, Л. П. Нагнойного, Т. Г. Морщакової, С. О. Шейфера та на власні вибіркові дані адвокатської практики західного регіону України. На стадії порушення справи психологічна консультація, зокрема комплексна чи медико-психологічна, може стосуватися змісту заяви про злочин, особи й мотивів заявника, особливо коли заява надходить від людини з психічними розладами, а також підготовки до огляду місця події. Питання про експертизу до порушення справи автор пропонує вирішити позитивно в межах майбутньої реформи, бо це дозволило б не запускати кримінальний процес за наявності, наприклад, неосудності чи відставання в психічному розвитку. Для досудового слідства наведено вісім груп питань, з яких психолог може консультувати слідчого: від вікових особливостей психіки, типології особистості й помилок у трудовій діяльності до психологічних рис злочинців і засобів стабілізації поведінки обвинуваченого. За даними автора, адвокати у справах неповнолітніх зверталися по психологічну консультацію у Львові в 54 % справ, у Львівській області, Чернівцях, Івано-Франківську, Луцьку й Тернополі приблизно в 37 %, в Ужгороді, Рівному та Кам'янці-Подільському приблизно в 25 %; прокурори роблять це рідше, переважно військові й транспортні. Показано також, що слідчі здебільшого самі встановлюють стан сильного душевного хвилювання, не призначаючи експертизи через брак часу та кваліфікованих психологів у районах. Автор пропонує врегулювати консультацію в новому КПК: письмовий запит, ознайомлення психолога з матеріалами справи, обов'язок з'явитися на виклик, прирівняння письмової консультації до документа й оплату праці консультанта, а залучення консультанта залишити на розсуд органу розслідування.

Ключові слова: психологічна консультація, спеціальні психологічні знання, досудове слідство, порушення кримінальної справи, консультант, адвокат-захисник, неповнолітні, судово-психологічна експертиза, сильне душевне хвилювання, кримінальний процес.

The Use of Psychological Knowledge at the Pre-Trial Stage of Criminal Proceedings

Lutskyi A. I.

Abstract. Lutskyi A. I. examines how psychological knowledge can assist inquiry bodies, investigators, prosecutors and defence lawyers before a case reaches court, at a time when procedural law recognised only a limited range of ways to involve knowledgeable persons. The article seeks to justify consultation as a form of using special psychological knowledge at the stages of opening a criminal case and of pre-trial investigation. It draws on the Criminal Procedure Code of Ukraine then in force,

on works by M. S. Strogovich, L. P. Nagnoinyi, T. G. Morshchakova and S. A. Sheifer, and on the author's own sample data from defence practice in western Ukraine. At the stage of opening a case, a psychological consultation, sometimes complex or medical and psychological, may concern the content of a crime report, the personality and motives of the complainant, especially one suffering from mental disorders, and preparation for a scene examination. The author suggests that the future reform should allow expert examinations before a case is opened, so that proceedings need not start where, for example, insanity or delayed mental development is evident. For the pre-trial investigation, eight groups of questions are listed on which a psychologist can advise investigators, from age-related features and personality types to typical traits of offenders and ways of stabilising the behaviour of the accused. According to the author, defence lawyers in juvenile cases sought psychological consultations in 54 % of cases in Lviv, about 37 % in several other western regional centres and about 25 % in Uzhhorod, Rivne and Kamianets-Podilskyi, whereas prosecutors did so less often. Investigators usually assess strong emotional disturbance themselves because of time pressure and a lack of qualified psychologists. The author proposes regulating consultation in the new Code, including written requests, access to case materials, treating a written consultation as a document and paying the consultant.

Keywords: psychological consultation, special psychological knowledge, pre-trial investigation, opening of a criminal case, consultant, defence lawyer, juveniles, forensic psychological examination, strong emotional disturbance, criminal procedure.

Першоджерело: *Луцький А. І. Застосування психологічних знань на досудовій стадії кримінального процесу. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2008. Вип. 20. С. 243–250.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 13.07.2014.*

References

1. Lutskyi A. I. Zastosuvannia psykholohichnykh znan na dosudovii stadii kryminalnoho protsesu [The Use of Psychological Knowledge at the Pre-Trial Stage of Criminal Proceedings] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 3 (3). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/528-primenenie-psikhologicheskikh-znanij-na-dosudebnoj-stadii-ugolovnogo-protsessa (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Lutskyi A. I. Zastosuvannia psykholohichnykh znan na dosudovii stadii kryminalnoho protsesu. Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy. 2008. Vyp. 20. S. 243–250. URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2008_20_39 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.5. ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ТА ІНШІ ОБСТАВИНИ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У СВІТЛІ НОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Озерський І. В.

Реферат. Ухвалення КПК України 2012 р. Озерський І. В. розглядає як привід переглянути правові підстави судово-психологічної експертизи та інших форм використання спеціальних психологічних знань у кримінальному провадженні. Мета статті полягає в дослідженні організаційно-правових чинників удосконалення призначення й проведення такої експертизи. Матеріалом слугують норми нового КПК, праці Р. Я. Лемик, О. В. Ярошa, В. М. Шерстюк, В. О. Коновалової, Ю. М. Грошевого, О. М. Гребенюка та узагальнення експертної практики, проведене науковцями Національної академії внутрішніх справ. Автор констатує, що спеціальні норми про судово-психологічну експертизу є лише в ст. 486 КПК (рівень розвитку та соціально-психологічні риси неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого), тож її призначають за загальними правилами. Систематизовано типові хиби практики: необґрунтоване призначення експертизи й питання, що виходять за межі спеціальних знань (тепер це забороняє ч. 4 ст. 101 КПК); відмова від експертизи у справах про злочини в стані сильного душевного хвилювання, бо близько 78 % слідчих і суддів прагнуть самі відповідати на психологічні питання; добір експерта за науковим ступенем без перевірки його досвіду з психодіагностичними методиками; поверхові висновки та їх некритичне використання. Призначення комплексної психолого-психіатричної експертизи у 87 % випадків автор пояснює невмінням розмежувати предмет психології і психіатрії й обстоює думку, що психологічна експертиза має передувати психіатричній. Окремо показано, де новий КПК відкриває простір для спеціаліста-психолога: обґрунтування сумнівів у неупередженості судді, прокурора чи слідчого (ст. 75, 77, 80), докази звички (ч. 3 ст. 88), оцінка переконливості показань з чужих слів (ст. 97), консультації, які, за наведеними даними, у 76,5 % випадків передують експертизі, а також рішення щодо неповнолітніх (ст. 492, 493, 495–497, 501). Висновок: КПК 2012 р. розширює можливості судово-психологічної експертизи та інших форм психологічних знань як додаткового аргументу в доказуванні. Стаття корисна експертам-психологам, слідчим, прокурорам, адвокатам і суддям.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, спеціальні психологічні знання, Кримінальний процесуальний кодекс України, спеціаліст-психолог, психіатрична експертиза, комплексна психолого-психіатрична експертиза, неповнолітні, докази, переконання, психологічна консультація.

Forensic Psychological Examination and Other Uses of Special Psychological Knowledge in the Light of the New Criminal Procedure Code of Ukraine

Ozerskyi I. V.

Abstract. The adoption of the Criminal Procedure Code of Ukraine in 2012 is treated by Ozerskyi I. V. as an occasion to revisit the legal grounds for forensic psychological examination and other

forms of using special psychological knowledge in criminal proceedings. The article examines organisational and legal factors for improving the appointment and conduct of such examinations, drawing on the new Code, Ukrainian legal-psychological scholarship and a review of expert practice by researchers of the National Academy of Internal Affairs. The author notes that the Code contains special provisions on psychological examination only in Article 486, concerning the development level and socio-psychological traits of juvenile suspects and accused, so in other cases general rules apply. Typical shortcomings are summarised: unfounded appointment of examinations and questions beyond the expert's competence, now prohibited by Article 101(4); failure to order examinations in cases of crimes committed in a state of strong emotional disturbance, as about 78 % of investigators and judges tend to answer psychological questions themselves; selection of experts by academic degree without checking their experience with psychodiagnostic methods; and superficial opinions used without critical assessment. The appointment of complex psychological and psychiatric examinations in 87 % of cases is attributed to an inability to separate the subject matter of psychology and psychiatry, and the author argues that psychological examination should precede psychiatric examination. The paper also identifies new roles for a specialist psychologist: substantiating doubts about the impartiality of a judge, prosecutor or investigator, assessing evidence of habit and the persuasiveness of hearsay, providing consultations that precede 76.5 % of examinations, and supporting decisions on juveniles. The author concludes that the 2012 Code broadens the scope for psychological expertise as additional evidence.

Keywords: forensic psychological examination, special psychological knowledge, Criminal Procedure Code of Ukraine, specialist psychologist, psychiatric examination, complex psychological and psychiatric examination, juveniles, evidence, persuasiveness, psychological consultation.

Першоджерело: *Озерський І. В. Судово-психологічна експертиза та інші обставини застосування спеціальних психологічних знань у світлі нового Кримінального процесуального кодексу України. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 472–480.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 04.10.2014.*

References

1. Ozerskyi I. V. Sudovo-psykholohichna ekspertyza ta inshi obstavyny zastosuvannia spetsialnykh psykholohichnykh znan u svitli novoho Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy [Forensic Psychological Examination and Other Uses of Special Psychological Knowledge in the Light of the New Criminal Procedure Code of Ukraine] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 3 (3). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/547-cudebno-psikhologicheskaya-ekspertiza-i-drugie-obstoyatelstva-primeneniya-spetsialnykh-psikhologicheskikh-znanij-v-svete-novogo-upk-ukrainy (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Ozerskyi I. V. Sudovo-psykholohichna ekspertyza ta inshi obstavyny zastosuvannia spetsialnykh psykholohichnykh znan u svitli novoho Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy. Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2013. № 1. S. 472–480. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvdduvs_2013_1_67.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.6. СТОРІНКА ВЧЕНОГО

ПСИХОЛОГІЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Луцький І. М.

Реферат. Чинне на той час кримінально-процесуальне законодавство не знало термінів «консультант» і «консультація», хоча на практиці слідчі, судді й адвокати часто зверталися до психологів по роз'яснення. Луцький І. М. вважає нерозкритість методологічного змісту цих понять головною причиною актуальності теми й ставить за мету визначити місце психологічної консультації серед форм використання спеціальних знань у кримінальному процесі. Автор дає робочі визначення: консультант є обізнаною особою без чітко визначеного процесуального статусу експерта чи спеціаліста, а консультація є діяльністю на прохання або вимогу учасника процесу з роз'яснення положень певної галузі знань, методів і методик спеціальних досліджень. Історико-правовий аналіз охоплює праці М. О. Чельцова та М. В. Чельцової, І. Л. Петрухіна, І. М. Сорокотягіна, Є. Каргандберга, Р. Д. Рахунова, а також радянські відомчі акти про судово-медичну експертизу 1919 і 1921 рр. та інструкцію МОЗ СРСР від 13 грудня 1952 р. Автор показує, що опір консультативній формі виріс зі страху відродити ідею обізнаної особи як «судді факту», а підстави цього опору давно втратили значення, проте діють за інерцією. Виходячи із субстратно-функціональної єдності спеціальних знань, Луцький І. М. доводить, що зміст психологічних знань не залежить від того, чи використовує їх експерт, спеціаліст або консультант. Розмежовано непроцесуальну консультацію (роз'яснення психічних явищ, допомога у формулюванні питань експертові-психологу та визначенні предмета експертизи, профілактичний вплив на правопорушника) і процесуальну, яка можлива на всіх стадіях процесу, має надаватися письмово на письмову вимогу органів дізнання, слідства, прокурора, адвоката чи суду на підставі матеріалів справи, характеристик, листів, щоденників і висновків інших експертиз. Особливістю консультації психолога автор вважає розумове дослідження особистості конкретної людини. Психологічну консультацію визнано перспективною формою, що допомагає точніше оцінювати обставини справи й критично аналізувати висновки психологічної експертизи; автор посилається і на власний досвід такого консультування в загальних і військових судах.

Ключові слова: психологічна консультація, консультант, спеціальні психологічні знання, кримінальний процес, форми використання спеціальних знань, процесуальна консультація, позапроцесуальна консультація, судово-психологічна експертиза, обізнана особа, суддя факту.

Psychological Consultation in Criminal Proceedings

Lutskyi I. M.

Abstract. Criminal procedure legislation in force at the time did not use the terms consultant and consultation, although investigators, judges and lawyers frequently asked psychologists for explanations. Lutskyi I. M. sees the undeveloped methodological content of these notions as the main reason for addressing the topic and seeks to define the place of psychological consultation among the forms of using special knowledge in criminal proceedings. He offers working definitions: a consultant is a knowledgeable person without the clearly defined procedural status of an expert or specialist, and

consultation is an activity performed at the request of a participant in the proceedings to explain the provisions of a field of knowledge and the methods of special research. A historical and legal review covers works by M. A. Cheltsov and M. V. Cheltsova, I. L. Petrukhin, I. M. Sorokotiahin and others, as well as Soviet acts on forensic medical examination of 1919, 1921 and 1952. The author shows that resistance to consultation stemmed from fear of reviving the idea of the expert as a judge of fact, an argument that has long lost its relevance but persists by inertia. Relying on the unity of special knowledge, he argues that the content of psychological knowledge does not depend on whether it is applied by an expert, a specialist or a consultant. Non-procedural consultation, which explains mental phenomena, helps to formulate questions for an expert psychologist and may serve preventive purposes, is distinguished from procedural consultation, which may be given at any stage in writing upon a written request of investigators, prosecutors, lawyers or courts on the basis of case materials and other documents. The specific feature of a psychologist's consultation is a mental analysis of a particular personality. Psychological consultation is presented as a promising form that helps participants assess circumstances more precisely and critically review expert opinions.

Keywords: psychological consultation, consultant, special psychological knowledge, criminal procedure, forms of using special knowledge, procedural consultation, non-procedural consultation, forensic psychological examination, knowledgeable person, judge of fact.

Першоджерело: *Луцький І. М. Психологічна консультація в кримінальному процесі. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2008. Вип. 20.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 02.05.2014.*

References

1. Lutskyi I. M. Psykholohichna konsultatsiia v kryminalnomu protsesi [Psychological Consultation in Criminal Proceedings] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 3 (3). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/506-psikhologicheskaya-konsultatsiya-v-ugolovnom-protsesse (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Lutskyi I. M. Psykholohichna konsultatsiia v kryminalnomu protsesi. Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy. 2008. Vyp. 20. URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2008_20_40 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ

Номери журналу «Вопросы психологии» за 1980–1999 роки (мова оригіналу — російська)[1]

10.07.2014

Короткий зміст. Редакція знайомить читачів з електронним архівом журналу «Вопросы психологии», заснованого 1955 р. Академією педагогічних наук ррфср: повні тексти публікацій 1980–1999 рр. розміщено на сайті журналу із загальною тематичною рубрикацією. Шукати матеріали можна за роком і номером випуску, змістом, прізвищами авторів і тематикою. За описом, журнал висвітлює досягнення психологічної науки, зокрема в галузі судово-психологічної експертизи, обговорює теоретичні й практичні проблеми та психологічні методи розв'язання прикладних завдань. Архів придатний для історико-наукових пошуків.

References

1. Nomery zhurnalu "Voprosy psykholohyy" za 1980–1999 roky (mova oryhinalu — rosiiska). Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2014. 10 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/522-nomera-zhurnala-voprosy-psikhologii-za-gody-1980-1997 (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у травні–червні 2016 р. — у період виходу цього номера[8]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	екологічна експертиза	63
3	судово медична експертиза	53
4	почеркознавча експертиза	19
5	судово бухгалтерська експертиза	15
6	експертиза проектної документації	13

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «експертиза проектної документації» (+140 %), «судово медична експертиза» (+50 %).

У ЖУРНАЛІ

Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

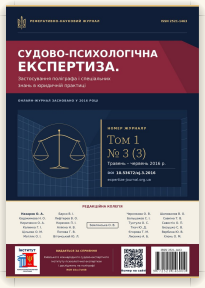
№	Матеріал	Переглядів
1	Номери журналу «Вопросы психологии» за 1980–1999 роки (мова оригіналу — російська)	3 439
2	Популярний відеоінструктаж для осіб, яких направляють на тестування на поліграфі	2 961
3	*Орлеан А. М.* Судово-психологічна експертиза уразливого стану: проблеми теорії та практики	2 384
4	*Лінник С. В.* Особливості проведення судово-психологічної експертизи неповнолітніх потерпілих	2 361
5	*Семенков Є. О.* Актуальні проблеми відводу експерта у кримінальній справі та шляхи їх вирішення	2 353

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щод-

ня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[9].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[10] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2016. Т. 1, № 3 (3). 27 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.3.2016. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/708-2016-3-16.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2016. Vol. 1, No. 3 (3). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.3.2016. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vid-

povidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. Justice Department Issues Draft Guidance Regarding Expert Testimony and Lab Reports in Forensic Science. U.S. Department of Justice, Office of Public Affairs. URL: https://www.justice.gov/opa/pr/justice-department-issues-draft-guidance-regarding-expert-testimony-and-lab-reports-forensic (data zvernennia: 04.11.2026).

8. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.05.2016–30.06.2016 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.05.2016–30.06.2016]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2016-05-01%202016-06-30&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

9. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2016. Том 1, № 3 (3)
травень–червень 2016 року

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 27 с.

DOI 10.53672/ej.3.2016. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua